o. 164.

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

eze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dingsdags, Donderdags Zaturdags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 3,00; de buitensteden *f* 3,50; franco door het geheele Rijk. *rieven, Gelden*, enz. FRANCO te adresseren aan het Bureau er COURANT.

WOENSDAG, 22 JULIJ.

Buitengewoon Nummer.

Advertentien van *Zes* regels en daar beneden worden tegen *f* 1,00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents per regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents ze gelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

STRAFREGT. — PLACET.

'GRAVENHAGE, 19 Julij. In de zitting van heden de beraadslagingen aangevangen over titel I. Tweede k, Wetboek van Strafregt. Al dadelijk kwam, bij ontwikkeling der algemeene beschouwingen, het *placet* sprake. Men herinnert zich dat reeds bij het voorig verslag der afdeelingen sommige leden aan de ering wilden verklaard hebben dat zij het geheele boek zouden verwerpen, indien niet aan hun verlangen wederopneming van den in 1842 voorgestelden en nu elaten tienden titel zou worden voldaan. Zij deelhetzelfde gevoelen van nog meerdere leden, naar oordeel zoodanige bepalingen, als men hier op het had, volstrekt noodzakelijk waren.

e Regering heeft in zeker opzigt aan het verlangen Kamer voldaan, door in art. 25 van den 2en titel het 2e. boek strafbepalingen op te nemen tegen beaaren der Godsdienst, die eenige berisping of afkeuring Regering zich veroorloofden, doch de Regering bleef den en ontwikkelde daarvoor hare gronden zeer amin de Memorie van beantwoording, dat geene bepanoodig waren betreffende het zoogenaamd *placet*, zij vond een eersten grond in hare beschouwing tot ding van de gewilde bepalingen daarin, dat de onvinding van vele jaren de behoefte aan zoodanige strafaling niet had doen kennen. Men bleef door hare opneming volkomen in denzelfden toestand, waarin altijd sedert 1811 is geweest; zonder van die noodlijkheid gebleken was, rekende zij het verkieslijker behandeling van een zoo teeder punt, als altijd eene ciale strafbedreiging gelijk deze moet opleveren, zoo elijk te ontwijken, en na herhaalde overweging is de ering ook tot het gevoelen gekomen, dat ook eene ondere repressive strafbepaling, als in 1842 in de afingen der Kamer was ter sprake gekomen, maar te mig bijval heeft ontmoet, in het strafregt kon worden mist.

De Regering meende zich van het regt van *placet* der pœnale sanctie te moeten onthouden.

1°. Omdat het al of niet bestaan van het regt niet afhankelijk is van het al of niet bestaan van zoodanige bepalingen;

2°. Omdat die pœnale sanctie hier te lande tot hierniet bestond en de ondervinding de noodzakelijkheid derzelver invoering niet had doen blijken;

3°. Omdat dergelijke bepalingen der Regering onnoodig schenen, daar de bestraffing der misdrijven, welke door bij de bedoelde afkondigingen of verspreiding plaats zouden hebben, aan de algemeene bepaling van het strafregt konden worden overgelaten. De Regering meende ook, dat zoo wel hare regten als de veiligheid en rust der maatschappij daardoor genoegzaam gewaarborgd waren.

Bij het nader onderzoek in de sectiën kwam de zaak vernieuwden aandrang ter sprake, en tegen over het voelen van hen, die andermaal op de opneming van strafbepalingen aandrongen tegen het afkondigen door de geestelijkheid van Pausselijke bullen, breven enz., zonder voorafgaand verlof van den Koning, stond over die meening van die leden, die zich daarbij bepaalden, zonder zich zelfs over de redenering van de meening van antwoord der Regering omtrent deze aangelegenheid uit te laten, aan te voeren, dat de wetgever ermate behoedzaam moet zijn van punten aan te raken, die met de godsdienstige overtuiging der ingezetenen, in regtstreeksch of middellijk verband staan; dat behoedzaamheid hier te lande dubbel verpligtend is, onze Grondwet zoo nadrukkelijk en bij herhaling vrijheid van godsdienst aan de belijders der onderscheidene kerkgenootschappen waarborgt; dat de geschte bemoeijingen al ligt zouden kunnen geacht worden tot verkorting van godsdienstvrijheid te leiden; de geestelijken der R. K. Kerk, die dan toch hier bepaald bedoeld worden, in geheel kerkelijke zaken gehoorzaamheid aan het hoofd hunner Kerk verschuldigd zijnde, ook van dezen vrijelijk voorschriften en bevelen moeten kunnen ontvangen; dat men hun geweten geweld zou aandoen, als zij die niet onverhinderd aan hunne leeken mogten mededeelen.

Tot zoo ver de korte herinnering nopens de zaak van het *placet*, zoo als die zich in de afdeelingen der kamer heeft voorgedaan. Gaan wij thans over tot de beraadslagingen, op heden aangevangen en morgen voortgezet zullende worden.

De eerste spreker was de heer *van Naamen*.

Z. Ed. verklaart al dadelijk dat hij aan het geheele 2e boek zijne goedkeurende stem zal weigeren, en zulks op grond van onvolledigheid in het wetboek door de niet opneming van strafbepalingen tegen de miskenning van het vorstelijk regt van *placet*.

Spreker ontwikkelt zijne zienswijze dienaangaande in het breede, en is, in antwoord op het argument der regering, dat het vraagpunt in deze niet is of het regt van *placet* door haar wordt volgehouden of opgegeven, van oordeel, dat, als de regering ernstig gezind was dat regt te handhaven, zij dan ook tegen de strafbepaling op de miskenning van het regt niet vooringenomen moest zijn. Spr. treedt in eene omschrijving van het *placetum regium*, als natuurlijk regt van de kroon, ook bij onze grondwet, volgens spr. gewaarborgd. — Hij beroept zich op de definitie van Fransche regtsgeleerden aangaande dit onderwerp; meent, dat het *placet* geen inbreuk maakt op de godsdienstvrijheid der ingezetenen; beroept zich op de geschiedenis, om aan te toonen, dat het *placet* van zuiver katholijken oorsprong is, doet vooral uitkomen, dat het toezigt van staatswege van toepassing is op alle gezindheden, en dat de hervormde kerk in Nederland ~~aan het placet is onderworpen, aangezien~~ het toezigt over die kerk zelfs zoo ver gaat, dat bij Kon. besluiten van 7 Januarij 1816 en 29 October 1821 haar de bevoegdheid is ontnomen, om met het buitenland te corresponderen, zonder voorafgaande toestemming des Konings, en dat dit verbod zelfs van toepassing is op de individuele leden eener kerkelijke vergadering. Hij ontvouwt wijders, dat het *placet* hier te lande onder alle regeringsvormen en zoo vroeg, of welligt nog vroeger dan elders is gehandhaafd geweest, en komt na dit alles tot de conclusie, dat hij zich bezwaart acht mede te werken tot de aanneming van een strafwetboek in deszelfs geheel, waarbij het regt van *placet* niet wordt erkend en gehandhaafd. Hij zal stemmen tegen het geheele 2e boek.

Z. Exc. de minister van justitie vraagt het woord, niet om thans in een onderzoek der zaak te treden, hetwelk hij zich voorbehoudt bij het einde der beraadslagingen te doen, maar om de conclusie van de zoo even gehouden rede te bestrijden, strekkende tot afstemming van het geheele 2de boek, welke verbeteringen of wenschelijke en goede bepalingen men zelf erkent daarin ook aanwezig te zijn. Deze conclusie komt dus hierop neder: omdat één punt naar ieders meening niet geregeld is, daarom moet men al het overige, dat men aannemelijk vindt, niet aannemen. Welk gedeelte van een Wetboek ook moge ontbreken, het heeft altijd zijne plaats om aangevuld te worden. Welk verband bestaat er toch tusschen de bepalingen aangaande het *placet* en al de verdere onderdeelen van het 2de boek. Had er al eene strafbepaling op miskenning van het *placetum regium* moeten bestaan, welken invloed zou zoodanige bepaling hebben op, welk verband zou er bestaan met de andere gedeelten van het 2de boek, handelende over moord, brandstichting, valschheid enz. Het *placetum regium* is geen *beginsel*, waarvan een Wetboek uitgaat; het is geen dominerend beginsel, dat het geheele stelsel van een Wetboek beheerscht; dan kon Z. Exc. eene afstemming van al het voorgestelde begrijpen, omdat met het vallen van een beginsel, de toepassing niet kan aangenomen worden; maar niets van dat alles is hier het geval; en de redeneringen van den spreker zouden den schijn op zich laden van de Regering dwang te willen aandoen.

Z. Exc. doet het nog eens uitkomen, dat het naar de conclusie van den spreker zóó is, dat men, om het gemis van eene geheel op zich zelf staande bepaling, die geen dominerend principe van het wetboek uitmaakt, de geheele wetgeving gaat afstemmen. Dit meent Z. Exc. in het belang der zaak en in de gevolgen, der Kamer in ernstige overweging te moeten geven.

Daarna voeren in denzelfden geest als de heer van Naamen, wat de hoofdzaak betreft, nog het woord de heeren: Boreel van Hoogelanden, Tefting, Hiddema Jongsma, Anemaet en Uytwerf Sterling, die allen verklaren te behooren tot die leden, die gezegd hebben, het geheele 2e boek te zullen verwerpen, wanneer de door hen verlangde strafbepalingen op miskenning van het *placetum regium* niet werden ingevoerd.

Zij bestrijden, meerendeels op de gronden bij het voorloopig en algemeen verslag opgenomen, (zie N°. 151 dezer courant), doch thans in meerdere ontwikkeling tredende, de aangevoerde redenen tot weglating van bepalingen nopens het *placet*, en trachten, adstructief, de noodzakelijkheid van dergelijke bepalingen en het bestaan van het regt van *placet* ook naar aanleiding van de grondwettige voorschriften, te betoogen.

Vervolgens voeren het woord de heeren Romme en Storm (De heer Romme sprak in volgorde na den heer Anemaet en de heer Storm na den heer Sterling.)

De heer *Romme* vangt aan met te zeggen, dat het aandeel, dat hij zich had voorgesteld in de algemeene beraadslagingen over het 2e boek te nemen, in verhouding tot het getal titels, zeer beperkt zal wezen, hij zal zich te dezer gelegenheid bepalen bij de behandeling van een voornaam punt, bereids door vijf vorige sprekers, doch in een tegenovergestelden zin dan zijne opinie is, behandeld, en waaromtrent de beslissing op het strafwetboek en op de staatsaangelegenheden in het algemeen van invloed is. Vaak hoort men de Regering van werkeloosheid, van stilstand, van achteruitgang en wat dies meer zij, te regt of ten onregt beschuldigen; intusschen wanneer zij ons kieswetten aanbood, dan ging zij te verre en kon de goedkeuring niet verkrijgen, en wanneer-zij, zoo als hier het geval is, steenen des aanstoots laat wegvallen, aan welker behoud geen nut, maar slechts wrevel, godsdiensthaat en wat niet meer, verbonden is, ook dan vindt zij tegenstand. Waar moet dat heen, vraagt men, met vertrouwen en ernst, want de tijd is gekomen, het oogenblik is daar, om zich duidelijk te verklaren, of men steeds van godsdiensttwisten, met al hare gevolgen, hier voedsel zal bijzetten, dan wel of men de aanleidende oorzaken daartoe zal afwenden of zoo mogelijk afwenden; of, zoo vervolgt spreker, wij tot beginsel zullen aannemen, gelijkheid van regten voor allen en in alles, dan wel of wij de vrijheid uitsluitend voor den handel zullen inroepen, en haar ten aanzien van het voor den mensch teederste en heiligste punt, de godsdienst zullen beperken en eenzijdig toepassen, daar waar geen ander beginsel dan dat van onbelemmerde vrijheid mogelijk of nationaal is, vermits het geweten zich in het teedere punt van godsdienstige begrippen niet laat bedwingen. Een ieder beslisse hier naar zijne meening, maar het zij spr. vergund, te wijzen op de doelloosheid, de ongrondwettigheid en ongeradenheid eener gratuite opneming van preventive straffen voor de geestelijken eener bepaalde gezindheid, hoedanige bestraffing tot dusverre niet bestond. Tot de zaak-zelve overgaande meent spr. dat de regering zeer te regt begrepen heeft, dat de strafbepalingen op hen, die niet laten placeteren, konden worden gemist, en dat het gewoon regt voldoende is voor de bestraffing van misdrijven, welke door de bedienaren der godsdienst in de uitoefening hunner bediening zouden kunnen worden begaan. Het *placet* zich oplossende in het verbod om pausselijke verordeningen af te kondigen, alvorens die door de Regering zijn goedgekeurd, is hier te lande afgeschaft, en bij het decreet van 5 Augustus en bij de publicatie van 18 Augustus 1796, door welke beide staatsstukken, het bestaan eener heerschende kerk voor vervallen, kerk en staat geheel zijnde afgescheiden, worden verklaard. En dit was zeer natuurlijk; het *placet* liet zich begrijpen in die tijden, waarin de uitoefening der R. K. godsdienst was verboden, en ook *toen* en *daar*, waar de pausselijke bullen en breven eenmaal afgekondigd, *kracht* van *wet* erlangden, maar die afschaffing en schending kon het *placet* niet overleven, vermits de *ratio placeti* daardoor geheel kwam op te houden.

Spr. levert vervolgens het betoog, dat ook na die afschaffing, het *placet* hier te lande geenszins nader wettiglijk is hersteld. Noch de staatsregeling van 1796, noch die van 1798 of 1801 en 1805 houden dat herstel

in, evenmin als de constitutie van 1806, of *l'acte constitutionelle de l'an* VIII; de Grondwetten van 1814 en 1815 zwijgen er insgelijks van; de laatste integendeel waarborgt de vrije uitoefening van godsdienst aan ieder ingezeten. Het strafwetboek van Lodewijk Napoleon, zoo wel als het nog vigerend C. Penal, zijn het met stilzwijgen voorbijgegaan. De wet van 8 Germinal, Xe jaar, houdende de zoogenaamde organieke artikelen, waarbij het *placet* in Frankrijk weder is ingevoerd, doch welke aldaar door het keizerlijk decreet van 28 Februarij 1810 is moeten gewijzigd worden, ja, die wet is hier te lande executoir verklaard, edoch nooit of nimmer geëxecuteerd geworden, en wel 1°. omdat die wet is een eenzijdig uitvloeisel van het Napoleontisch gezag, een accessoir van het concordaat van 1801, onder het bedwang van eenen ijzeren scepter tot stand gebragt, hetwelk hier te lande nooit is ingevoerd, of heeft gewerkt, en 2°. omdat die wet het bisschoppelijk bestuur voor de R. K. Kerk veronderstelt en wil, en aan die Kerk bijzondere regten verzekert, doch hoedanig bestuur hier te lande niet bestaat, terwijl men die regten steeds zorgvuldig heeft weten te onthouden; 3°. omdat daaraan, voor zoo veel noodig is, gederogeerd wordt door het keizerlijk traktaat van Fontainebleau van 13 Januarij 1813, bepalende in art. 8, dat de toestand der R. K. Kerk in Nederland nader zal worden geregeld; 4°. omdat de wet van 18 Germinal, Xe jaar, wanneer men dezelve ten aanzien der R. K. Kerk wil doen werken, ook voor iedere andere gezindheid, en alzoo ook voor de Hervormde Kerk, werken moet, en deze alsdan de organisatie, bij die wet voor haar bepaald, zou moeten ondergaan; ten 5°. omdat, in weerwil van de executoirverklaring dier wet, bij art. 206 van het organiek decreet van 18 Oct. 1810, de organisatie der R. K. geestelijkheid, zoo als die bestond, is gehandhaafd. Maar het groote en afdoende argument tegen het *penaliter sanctioneren* van het *placet* is, volgens Spr., gelegen in onze Grondwet, naast welker milde en vrijgevige bepalingen hetzelve is onbestaanbaar. Die stelling uiteen zettende, merkt Spr. op, 1°. dat het *placet* strijdt met de vrije uitoefening van de godsdienst bij het 6°. hoofdstuk en inzonderheid bij de artikelen 188, 189, 190 en 194 1ste lid der Grondwet gewaarborgd; 2°. dat het *placet* is eene voorloopige censuur en als zoodanig in strijd met de bepalingen van Art. 225 der Grondwet; inhoudende dat een *ieder* alles verspreiden mag *zonder* eenig voorafgaand verlof, behoudens zijne verantwoordelijkheid *na* en wegens die verspreiding; en, bij het bestaan dier uitdrukkelijk gewaarborgde vrijheid, vraagt Spr. het ter goeder trouw, wat zal het *placet* baten, zoo lang de vrijheid der drukpers een veel krachtiger en op 't zelfde oogenblik meer algemeen werkend middel tot verspreiding van *wat* men *wil* zal aanbieden. Wat zal men er bij winnen door de geestelijkheid eener uitgebreide en door alle werelddeelen heen verspreide gezindheid, *hier te lande* onder een exceptioneel regt te brengen, een stelsel van wantrouwen en achterdocht te vestigen, waaronder men de R. K. onderdanen des Konings zal plaatsen, om daardoor alle verdraagzaamheid uit te doven?

En dat alles nutteloos! Nutteloos voor het verledene, omdat de ervaring heeft geleerd, dat men het *placet* zonder gevaar voor de veiligheid van den staat missen kan; het gebeurde in 1825 strekt daarvan ten bewijze. In dat jaar verbood de Regering, eigener beweging, de afkondiging eener bulle tegen de geheime genootschappen, en desniettegenstaande werd dezelve door de Redactie van de *Staats-Courant* in haar geheel opgenomen (25 en 26 Mei 1826 N°. 121 en 122).

Maar ook niet minder nutteloos beschouwt Spr. de bepaling voor de toekomst, omdat het niet *kan of zal* opgevolgd worden. De bedienaar van de R. K. Godsdienst evenmin als die van elk ander op zich zelf staande kerkgenootschap, zal de kerkelijke verordeningen, die hij van zijn hoofd of andere gestelde geestelijke magt ontvangt, en die louter van godsdienstigen aard zijn, aan eene voorafgaande goedkeuring onderwerpen. En wat zal dan het gevolg eener pœnale sanctie wezen? Geen ander, dan dat men desverkiezende de gevangenissen met geestelijken zal kunnen opvullen om ze aldaar voor minderen of meerderen tijd te verplegen en alzoo vruchteloos martelaars te maken; de gevolgen van dusdanige handelingen, staan in de geschiedenis van vroegeren en lateren tijd opgeteekend en spr. laat het aan het oordeel zijner medeleden over, welke die gevolgen nog kunnen en welligt zullen worden, in eenen tijd, dat een ieder zijne regten zoo zeer heeft leeren waarderen.

Spreker meent alzoo op goede gronden te hebben betoogd, dat het *placet* hier te lande niet bestaat en ook niet bestaanbaar is. Maar, al bestond het ook en al ware het bestaanbaar, dat dan nog eene pœnale sanctie of eene strafbepaling op de handhaving van hetzelve eene nieuwigheid is, welke zich oplost in eene hatelijkheid voor de R. Katholijken, in de vestiging eener suprematie, terwijl ook nergens in Frankrijk het *placet* pœnaliter is bekrachtigd. Na zijn betoog geresumeerd te hebben, merkt spr. alvorens te eindigen, nog op, dat het *placet* een der voornaamste grieven voor de vroeger zuidelijke provinciën des rijks was, alwaar de organieke artikelen in werking waren en dat zij de opheffing van die grief van dat belang hebben geacht, dat het daar noodig is geoordeeld in hare staatsregeling van 7 Februarij 1831 in art. 16 de bepaling op te nemen; *L'état n'a par le droit de defendre au Ministre d'un culte quelconque de correspondre avec leurs supérieurs et de publier leurs actes, sauf en ce dernier cas, la responsabilité ordinaire en matière de prière et de publication.* Ziedaar, zoo eindigt spr. de ware beginselen in onzen tijd in toepassing gebragt, en welke beginselen ook ongeschreven in iederen constitutionelen staat behooren te gelden. En zal men nu in het constitutionele Nederland, vroeger het klassieke land der godsdienstvrijheid genoemd, het eenige voorbeeld eener strafbepaling op het *placet* geven? En dat wel, zonder eenig nut of noodzakelijkheid? Zal men daardoor eene gezindheid, welke 1,200,000 leden telt, willen ontstemmen en in het harnas jagen, over miskenning en onderdrukking doen klagen. Hij kan, hij mag dit van de meerderheid dezer vergadering niet verwachten. Uw *votum* alleen, zoo besluit hij, is in staat mij de overtuiging te geven, dat het u ernst is, om het lot van het 2e boek van het Wetboek van Strafregt afhankelijk te doen zijn van de niet-opneming eener gratuite, noodelooze en hoogst gevaarlijke strafbedreiging. Mogt ik mij hierin vergissen, dan behoede God het volk van Nederland!

De heer *Storm* zegt nagenoeg het volgende: Ik verlang ten aanzien van het teeder vraagstuk, hier ter sprake gebragt, ook mijne denkwijze aan UEM. te verklaren. Mijne positie, ik verberg het niet, is hagchelijk. Korte dagen geleden, onderging ik, eene politieke reprobatie, waarschijnlijk omdat ik met eene zwarte kool stond opgeteekend als een ultra-liberaal, nu, bij het eindigen mijner taak, beloop ik nog het gevaar van te worden uitgekreten als ultramontaan: Erkent het EMH., het pad door mij betreden is met distelen en doornen bedekt. Zal ik mij met eer uit deze moeijelijkheid redden? ik weet het niet; doch ik zal handelen als gewoonlijk, en mijne overtuigingen volgen, zonder ter regter of ter linker zijde om te zien. Ik zal de *zaak* alleen beschouwen in verband met onze staatsinstellingen en mij van het constitutioneel strijdperk niet verwijderen. — Ik treed niet op als Katholijk om in eenige deelen voor het Kath. kerkgenootschap te ijveren, of iets te bedingen, dat in het allerminst kan aanstoot geven aan anderen; neen, ik verlang geene voorregten voor dat kerkgenootschap; *voorregten*, noodlottig zaad van tweespalt, dat ieder welgezinde ver van zich moet verwerpen, dikwerf ook bedriegelijk in listige geschenken, geschikt om den eenvoudige te verblinden en *regten* te doen uit het oog verliezen; ik spreek hier alleen als staatsburger, om gelijke regten voor allen, van welke geloofsbelijdenis ook, te eischen, en eene onschatbare door de grondwet gewaarborgde vrijheid te beschermen, die ik thans miskend, hier bedreigd vindt.

Al dadelijk valt mijne aanmerking op eene passage van het voorl. verslag, waarvan in dat stuk gezegd wordt: »Zij (de leden) herinnerden, dat over de protestantsche Kerken een naauw toezigt van regeringswege wordt uitgeoefend, met name ook wat de hier in aanmerking komende hoofdpunten, de correspondentie met buitenlandsche Kerken en het geven van voorschriften aan de kerkelijke besturen betreft; iets waarvan o. a. het kon. besluit van 29 October 1821 ten bewijze strekte." — Ik heb, zoo vervolgt spreker, die zinsnede met verbazing, ja, met verontwaardiging gelezen; wat daar geschreven staat was mij onbekend. Ik wist niet dat de regering een zoo naauw en belemmerend toezigt noodig oordeelde over de Protestantsche Kerken; dat een koninklijk besluit bestaat, waarbij eene strenge bewaking van de correspondentie met buitenlandsche kerken, eene correspondentie, die dan toch niets dan bloot kerkelijke zaken en belangen kan ten onderwerp hebben, werd ingevoerd en georganiseerd. De regering heeft dan bij besluit, werkelijk een regt van *placet*, ten aanzien der Prot. kerk zich aangematigd en in werking gebragt! Dat is mij onbegrijpelijk, doch onbegrijpelijker nog, dat niet duizend stemmen van uit alle de oorden des rijks zijn opgegaan, om zich tegen die schending der godsdienstvrijheid te verheffen, en zich tegen de krenking van het dierbaarste van al onze grondwettige regten luide te verklaren!

Of, zoude ik mij bedriegen, en de Prot. Kerk zich in die vrijheid, welke ik evenzeer voor haar als voor anderen bedingen wil, niet verkort achten? Zoude men mij soms kunnen toevoegen: laat ons zorgen voor een belang, dat ons meer uitsluitend moet ter harte gaan? Ik kan het niet denken. Vroeger althans hebben wel degelijk bezwaren bestaan, tegen de inmenging van de Regering des lands in hare aangelegenheden; zij hebben vertoogen uitgelokt van wege onderscheidene klassen, die zich »over den invloed van het ministerieël departement voor de zaken der Herv. Kerk en de bedenkelijke gevolgen daarvan voor de zuiverheid der leer en »de godsdienstige vrijheid," hebben beklaagd, en ik las in een antwoord aan eene derzelve, door den Commissaris-Generaal belast met de zaken der Herv. Kerk, 23 Maart 1836 geschreven, ten slotte deze merkwaardige woorden: »De Koning, gezind de regten, hem als »souverein toekomende te handhaven, heeft ook
»veranderlijken wil, om de vrijheid van de god
»de regten van het geweten en de onafhank
»van het geloof, met naauwgezetheid te eerbi
»en dus nooit invloed uit te oefenen op hetgeen
»het gebied der koningen, maar tot dat der Go
»zelve uitsluitend behoort." Ook reeds vroeger,
veel minder vrijzinnige instellingen dan de tegen
dige, heeft het hoogste Staats-ligchaam in ons lan
aanmatigende bemoeijingen der Regering, ten a
der Prot. Kerk gewraakt. De Grondwet van 1814 s
in eene harer bepalingen eenen ruimeren kring v
tusschenkomst van den staat in de aangelegenhed
Kerk te openen. Art. 139 dier Grondwet, luidde
»onverminderd het regt en de gehoudenis van de
vereinen vorst, om zoodanig toezigt over alle de
dienstige gezindheden uit te oefenen als voor de
gen van den staat dienstig zal bevonden worden,
dezelve bovendien in het bijzonder het regt van
en beschikking omtrent de inrigtingen van die gez
den, welke, volgens een der voorgaande artikelen,
betaling of toelage uit 's lands kas genieten."

En in weerwil van deze bepalingen, waarvan
woordingen zulken uitgebreiden zin schijnen aan te g
verklaarde niettemin de Raad van state, bij een
van den 13 Mei 1814, N°. 6, dat de tusschen
der Regering zich bepalen moest tot schikkingen
bloot financieëlen aard. De Souvereine Vorst na
16 Mei daaraanvolgende een merkwaardig besluit

En wanneer men in aanmerking neemt, dat de
ring, onder de Gwt. van 1814 deze beginselen hul
hoe veel te meer moeten die beginselen dan
den onder de tegenwoordige Staatsregeling, waari
aangehaald artikel *niet* is opgenomen en die om
vrijzinniger grondstellingen omtrent het stuk der
dienstvrijheid bevat? Er is dan, naar mijn oo
eene aperte schennis der grondwet, in de maatr
der Regering ten aanzien de protestantsche Kerk
stel mij voor, hierop bij nadere gelegenheid
te komen. Maar zullen nu die maatregelen aanl
kunnen geven om eene gelijke onregtvaardigheid,
gelijke schennis van regten, onder den schijn van g
wettige gelijkheid, ten aanzien der kath. Kerk te eis
Dit ware eene zonderlinge interversie van begripp
beginsel! Het ware alsof de Israëliten, die, naar
inzien, door de gedwongen naleving onzer zoogena
zondagswet, in hunne godsdienstige vrijheid zoow
in hun wereldsch belang worden verkort, nu ook
Sabbathwet wilden ingevoerd hebben, om eene wa
tige gelijkheid van onregt voor allen daar te stellen.
gij kunnen toestemmen in die gelijken eisch? En
staat men door het vorderen van bepalingen, als i
10e titel van het vorig ontwerp voorkwamen, ten
zien der katholijke Kerk, eene zoo zonderlinge th
voor! Het zij mij vergund aan te merken, dat het
nemen van het zoogenaamd regt van placet, ten aa
der katholijke Kerk eene veel erger grieve daarstelt
de reeds vermelde Gouvernements-maatregelen ten aa
der Protestantsche Kerk. Deze, ja, wordt in hare vrij
verkort en belemmerd, het zoude voor gene meer
dan eene belemmering, het ware eene regtstreeksche
randing van eene harer stellingen.

Zaken en vormen, geloofsleer, kerktucht en bestuur
bij de Roomsch Katholijke Kerk onafscheidelijke za
bij de protestanten niet; bij deze is welligt eene
derlandsche Kerk denkbaar, niet bij de Katholijke K
die één is, waar ook op den aardbodem verspreid
in zaken, de godsdienst betreffende, een opperhoof
Rome erkent. Het is met dit beginsel, dat ik, om
mijn thema getrouw te blijven, niet breeder ontwik
zal, niet overeen te brengen, dat kerkelijke uitspr
en onderrigtingen, beschikkingen en instructiën, de
loofsleer betreffende, niet ongehinderd zouden ku
worden ontvangen, en niet vrijelijk zouden kunnen
den bekend gemaakt. Het *placet*, dat daaromtrent
soort van politieke censuur daarstelt, die heden we
lend en vrijgevig, morgen partijdig en gestreng
pastorale instructiën der kerkelijke overheid aan
vreemde beoordeeling zoude overlaten, en hare vers
ding van die willekeurige beoordeeling zoude doe
hangen, is met het begrip en de leer der Kathol
in strijd. Nu weet ik zeer wel, wat men hiertegen
brengt en redeneert; hoe men zich verliest in hon
voudige gevolgtrekkingen en onereuse denkbeelden
noeg is het, dat niemand zal ontkennen en tegenspr
dat bij de Katholijken het door mij vermelde beg
als een punt hunner leer, vaststaat; een beginsel, wa
het wezen hunner Kerk rust, en dat, zonder de Gr
wet in de art. 188 en 225 te schenden, niet kan
den aangerand of verkort. Men werpt mij welligt te
dat, tijdens onze vereeniging met België, de vrijz
katholijke Belgen zich niet tegen dat regt van p
verklaard hebben; hoe zij daaromtrent redeneerden
ik in het midden; ik wil alleen opmerken, dat wij
dert dien tijd, aanmerkelijke vorderingen hebben ge
in de kennis onzer grondwettige regten, en dat to
Belgen later, hun eigen staatshuishouden inrigten, le
artikel 16 hunner constitutie hebben bepaald;

l'état n'a le droit d'intervenir.

Doch ook dit veroorloof ik mij aan te merken, dat die vroegere gezindheid der Belgen, wel hun vergen bleek om zich met onze Regering, zelfs ten aanzien der teederste geschilpunten te verstaan. De Regering versmaadde die toenadering der liberale partij, zij stiet de liberalen, tegen welke haar afkeer boven es woog; zij vervolgde en bestreed hen, op alle wijzen; die verblinding is de scheuring van het schoone Koninkrijk, het verlies van de helft der schitterende Koningskroon te wijten, ik zwijg. Ik laat een treurig rapprochement van twee tijdvakken aan uwe overwegingen over. Men spreekt van vreemde inmenging in onze staatsaangelegenheden; ijdele vrees, ongegronde bedenkingen, geschikt, om een noodlottig mistrouwen te bestendigen, dat een doodenden invloed op de staatkunde des lands uitoefent, en het *divide et impera* tot een stelregel verheft. Ik herhaal het: ijdele vrees! Eene vrije correspondentie, over louter geloofszaken, kan immers eene verouderde achterdocht baren, door het gezond verstand gewraakt. Zij bepaalt zich tot de zaken der godsdienst. Wereldsche belangen, belangen der staatkunde, worden tusschen het hof van Rome en het kabinet van 's Hage, die wederkeerig te Rome en te 's Gravenhage gezanten hebben, geregeld, zoo zijn hier de regten van Kerk en Staat volkomen gescheiden en afgebakend; vrees voor geheime bemoeijing is hersenschimmig; ze is zelfs niet denkbaar bij de openbaarheid, welke in dezen tijd, ten aanzien van alle aangelegenheden heerscht; bij de menigvuldige dagbladen en nieuwstijdingen, bij het allerwegen versneld en vermenigvuldigd verkeer; maar daarenboven, het door mij ingeroepen art. 225 der Grondwet brengt zijn eigen correctief mede, er wordt immers daarin gezegd dat ieder verantwoordelijk blijft, voor hetgeen hij uitgeeft of verspreidt tegens de maatschappij of bijzondere personen, en de Regering heeft talrijke ambtenaren, procureurs-generaal, officieren van justitie, hulp-officieren in massa voorhanden, om tegen alle uitspattingen te waken, en het gedrag der Katholijke geestelijken, even als dat van anderen, gade te slaan; hun ijver, om het bestuur te dienen, kent dan ook niet in, en ik herinner mij te hebben beleefd en bijgewoond, dat in eene katholijke kerk, een officier van justitie, met de pen in de hand bij eene kerkelijke leerrede tegenwoordig, de woorden des redenaars bespiedde en opving en naging en woog en beproefde of soms eenige onvoorzigtige uitdrukking kon stof leveren tot aanklagt en vervolging. Ik zal mij om de aangevoerde beweegreden verklaren tegen het opnemen, in het wetboek van strafregt, van het regt van *placet*, waarin ik eene verkorting vind der godsdienstige vrijheid, aan alle gezindten in den staat bij de Grondwet verzekerd.

De Heer *van Dam van Isselt* spreekt voor de vuist genoeg de volgende rede uit.

Gewigtig voorzeker E. M. H. zijn onze beraadslagingen, als wij handelen over den financiëlen toestand van het land, als het vragen geldt tot verbetering van ons gebrekkig belastingstelsel, of als wij over andere gewigtige aangelegenheden worden geraadpleegd; maar, ernstig en van veel meer belang zijn onze beraadslagingen van heden. De geschiedenis der laatste 50 jaren heeft ons geleerd, dat het Nederlandsche volk bij eenige vrijheid en bij eenige welvaart, finantieele verwikkelingen kan te boven komen. Maar niet alzoo, E. M. H.! is het, als het een inbreuk geldt op haren zedelijken toestand. Dat kan gevolgen baren en uitkomsten met zich slepen, die niemand bij magte is vooraf te berekenen, of te schatten op hare behoorlijke waarde. Daartoe breng ik de weglating der bepalingen nopens de handhaving van het regt van *placet*.

Steeds is mijne wijze van beschouwen geweest, dat het geweten vrij moet zijn. Ik heb nooit mijne vrienden gevraagd, welk geloof zij belijden; ik heb nooit aan hulpbehoevenden, die mijnen bijstand inriepen, gevraagd tot welke geloofsleer zij behoorden. Ik maak er aanspraak op te zijn een verdraagzaam man, zoo in mijne burgerlijke als staatkundige loopbaan, en vooral ook in mijne betrekking als voorzitter eener Protestantsche Maatschappij, en ik tart ieder mij aan te wijzen, dat ik mij aan ééne daad van onverdraagzaamheid zou hebben schuldig gemaakt. Ik achtende dit vooraf te moeten verklaren, omdat een der vorige sprekers (de heer Romme) gewaagd heeft van wrevel en godsdiensthaat, van hatelijkheid jegens de Roomsch Katholijken.

Niet alzoo, E. M. H.! als ik hier geroepen word, om te handelen over de grondwettige belangen van den Staat, om stel ik alle andere consideratiën ter zijde; dan denk ik alleen aan den eed, dien ik heb gezworen, om de vrijheid en de onafhankelijkheid van den Staat en de algemeene en bijzondere vrijheid der ingezetenen te bewaren en te beschermen, en het algemeen belang met al mijn vermogen te bevorderen, zonder mij daarvan door bijzondere belangen te laten aftrekken. — Ik ben voor mij alleen van oordeel, dat de Roomsch-Katholijke Kerk moet rechten naar gezag, en dat zij anders ophoudt, eene Roomsch Katholijke Kerk te zijn, en ik vind deze mijne meening niet weinig versterkt, als ik het oordeel van den H. Ignatius lees, over het wereldsche gezag geuit. Ik nu, E. M. H.! verlang *geen* gezag, van *welke* geestelijke magt ook, en ik roep tot staving mijner meening het boek der geschiedenis in. En als ik dan aan de eene zijde zie, hoe onder Karel de V en Philippus II de bloedplakkaten zijn afgekondigd, en hoe later aan den anderen kant, onder het gezag van de Dordsche Synode, een Oldenbarneveld werd onthoofd, en vele andere uitmuntende vaderlanders werden ter kerker gedoemd, dan herhaal ik het, ik *wil* geen geestelijk gezag, *welk* ook!

Maar als ik de geschiedenis van *onze* dagen raadplege, en dan zie, hoe Karel X onder den invloed der Roomsche geestelijkheid, als balling moest sterven; als ik zie hoe ons Koningrijk in 1815 gevestigd, in 1830 in twee deelen werd gescheurd; als ik mijne oogen vestig op hetgeen ons omringt, op hetgeen in Zwitserland tengevolge van woelingen geschiedt; hoe in den Romeinschen staat eene minderjarige dochter van een onzer gezanten in een klooster werd gevangen gehouden, en dat de Koning van het land zeide, dat zijn gezag ophield bij de poorten van het klooster; als ik zie hoe de wet van 1806 nopens het onderwijs door sommigen als niet geschreven wordt beschouwd; als ik onder de benaming van pensionaten, even zoovele Kloosters in ons vaderland zie oprigten, en als ik zie dat ondanks de wet van Germinal, de Redemptoristen in onze gemeenten optreden en zich niet langer als ingezetenen van denzelfden staat beschouwen; als ik zie hoe in een bekend orgaan, de priesters tegen de wet van 1806 ijveren en de ouders aanraden om hunne kinderen zelf op te voeden en hen dus der domheid prijs te geven; als ik dat alles zie en ik dan mijne stem mede verhef om waarborgen te verkrijgen *tegen* inmenging van geestelijk gezag, en *voor* de handhaving van de Souvereiniteitsregten, dan E. M. H. ben ik niet onverdraagzaam, verre van daar; maar dan ben ik waakzaam, en als ik dan den omvang mijner verpligtingen als vertegenwoordiger naga, dan zeg ik, dat het onze pligt is te waken voor de onafhankelijkheid van den staat; en als wij daarvoor zorgen, dan worden wij daarin niet geleid door haat of door tweedragt; verre van daar; maar bij het vestigen van den blik op al hetgeen ik hier aanstonds aanhaalde, dan vraag ik het of mijne waakzaamheid ongegrond is, of het godsdiensthaat en onverdraagzaamheid is, die mij dus doen spreken; of is het mijne ambtgenooten, die zich tegen het regt van *placet* en deszelfs pœnale sanctie verzetten, ontgaan, hoe in 1803, Paus Pius VII aan zijnen nuntius als een vast beginsel van Kerkelijk regt verkondigde, dat men geene gehoorzaamheid verschuldigd was aan Kettersche Vorsten?

Mijne Katholijke medeburgers, ik ben er zeker van, koesteren die denkbeelden niet, zij hebben met ons de wapenen aangegord tegen den vijand als blijk van warme liefde voor het vaderland. Maar ik vraag het, of de uitwerking gelijk zou zijn, wanneer eene bulle van den aard als straks genoemde in de Nieuwsbladen werd verkondigd dan wel als ze op hoogen last van het in geestelijke zaken onfeilbaar hoofd der Kerk, aan de geestelijkheid ter afkondiging aan de gemeente werd gezonden? Ik vraag het een der vorige sprekers uit Noord-Braband afgevaardigd, of er in 't laatste geval dan niet een strijd zoude kunnen geboren worden tusschen de verschuldigde gehoorzaamheid aan den Vorst en die aan het kerkelijk Opperhoofd?

Neen, E. M. H., mijne waakzaamheid ontspruit niet uit onverdraagzaamheid; ik wil geene miskenning van godsdienstige vrijheid, ik wil, om het denzelfden spreker na te zeggen, *vrijheid voor allen en in alles*.

Ik heb het reeds eenmaal aan een mijner katholijke ambtgenooten hier gezegd, dat wanneer ooit een onverdraagzaam protestantsch geestelijk de vrijheid der Katholijken zou willen aanranden of verkorten, ik de eerste zou zijn, die daartegen met al mijn vermogen zou opkomen; maar E. M. H. ik ken geene vrijheid *buiten de wet*. De kerk is in den staat, en aan ons allen is de taak opgedragen te waken voor zijne veiligheid en onafhankelijkheid.

Aan hen, die aan de voorstellers van eene herziening onzer gebrekkige grondwet, zoo onverdiend verweten, dat zij hunne handen roekeloos uitstaken naar de Koninklijke kroon, aan hen wil ik het gevraagd hebben, wat doet thans de Regering zelf?

Of is dat *placet* niet een parel aan die Koninklijke kroon, niet een onvervreemdbaar regt? Is het niet een parel der kroon, het regt, om in het eigen land waar de Vorst regeert, te beoordeelen wat al of niet voor zijne onderdanen dienstig of schadelijk is?

Maar ik ga verder en zeg, dat niemand, zelfs de Koning niet dat regt op kan heffen. Het regt toch staat in de grondwet geschreven, waaraan de Vorst de zorg is opgedragen, dat alle godsdienstige gezindheden zich houden binnen de palen van gehoorzaamheid aan de wetten van den staat.

Die verpligting moet overgaan op 's Konings opvolger, en zou die opvolger daaraan kunnen voldoen, als hem de middelen tot uitoefening van het regt ontnomen waren?

Ja, heeft een der redenaars gezegd, schrijft het *placet* in uw wetboek, het zal u niet baten, gij kunt wel de priesters als martelaren in de gevangenis laten smachten, maar twaalfmaal honderd duizend ingezetenen zult gij daardoor tegen u in het harnas jagen.

Neen, die woorden kunnen hem geen ernst geweest zijn; neen, zij zijn hem in het vuur zijner rede, ontvallen, want ik moet verklaren dat *als* het ernst was, ik dan meer eerbied gevoel voor de Roomsche geestelijkheid dan die spreker. Ik althans heb zoo veel eerbied voor haar, dat ik mij overtuigd houde, dat wanneer eenmaal in onze wetten geschreven zou staan, dat het toezigt der regering bestaat op het afkondigen van bevelen of aanschrijvingen eener buitenlandsche geestelijke magt, die priesters gehoorzaamheid zouden betuigen aan de wetten van den staat. Ik kan, ik mag dus de meening van den geachten spreker niet in ernst opvatten, maar . . . . E. M. H. *had* die redenaar waarheid gezegd, welk eene les voor ons, om waakzaam te zijn voor onze regten! En terwijl ik gaarne hier herhaal wat ik vroeger zeide, dat ik mijne Kath. Landgenooten zou beschermen wanneer, door wie ook, hunne regten of vrijheden werden aangerand; en ik dan de eerste zou zijn om hun met al mijn vermogen te verdedigen, ik aan den anderen kant u, M. H. ook zou oproepen om voor *onze* regten te waken, om *onze* vrijheden te handhaven tegen elken aanslag daarop ondernomen.

Maar neen, E. M. H. die spreker heeft het zoo niet bedoeld.

Als ik dus hier mijne verklaring voeg bij die velen mijner medeleden, die geheel het tweede boek zullen moeten verwerpen, wanneer het regt van *placet* niet wordt hersteld en in het strafwetboek gesanctionneerd, dan doe ik dit vooreerst in het belang van den Vorst, die ons regeert ter handhaving zijner souvereiniteits-regten; dan doe ik dit in de tweede plaats in het belang mijner Katholijke medeburgers, omdat ik hen niet wil brengen in de gevaarlijke keus van gehoorzaamheid aan hun kerkelijk opperhoofd buiten lands en hun vorstelijk opperhoofd daar binnen; en dan doe ik dit in de derde plaats in het belang van het vaderland, dat wij allen lief hebben, en wij zullen daarbij ieders vrijheid eerbiedigen zonder inmenging van eenig geestelijk gezag; want ook wij wenschen vrijheid in alles en voor allen.

Schande over den man die zijn broeder vloekt omdat hij zijn God op eene andere wijze dient, maar schande ook over den man, die zich kromt onder een onwaardig juk, dat hem wordt opgedrongen. Ik ken geene andere Regering dan die der wet; ik word door geen anderen invloed geleid dan door het belang van mijn vaderland, door geen anderen invloed dan door die der overtuiging.

Ik ben er dus voor om het *placet* in het Strafwetboek op te nemen, en ik verklaar voor U en voor God, dat geene onverdraagzaamheid mij bezielt en dat ik er op sta dat het Koninklijk regt der kroon in dit opzigt niet worde geschonden!

Daarna is de voortzetting der discussiën bepaald op morgen (Dingsdag) ten 10 ure.

Zitting van 20 Julij.

In de zitting van heden zijn de op gisteren afgebroken beraadslagingen over de questie van het *placet* voortgezet.

De heeren *van Leeuwen*, *Enschedé*, *Egter*, *Timmers Verhoeven*, *van Beeck Vollenhoven* en *van Goltstein*, bestrijden de verschillende gronden door de regering bij hare memorie van beantwoording aangevoerd ter verdediging van de weglating in dit strafwetboek van pœnale bepalingen tegen miskenning van het koninklijk regt van *placet*. De redevoeringen van die leden komen geheel overeen met die door de sprekers, die dezelfde meening zijn toegedaan, op gisteren in het breede ontwikkeld.

De heer gouverneur meent in gemoede, dat de discussie, die thans gevoerd wordt, niet veel heils voor het vaderland zal opleveren; hij vreest dat ze de gemoederen daar buiten zal aanhitsen en tweespalt zal kunnen doen ontstaan tusschen de twee groote afdeelingen der bevolking van den staat. Gaarne had hij dien strijd niet geopend gezien, maar eenmaal begonnen is hij verpligt toe te treden, hij zal dit doen bedaard en bescheiden. Spr. treedt daarop in een breedvoerig betoog van de tegenstrijdigheid van het *placet* met de vrijheid van godsdienst van zijne doelloosheid in onzen tijd, van zijne geëigendheid aan andere tijden en zeden der maatschappij, van zijne toepasselijkheid op tijden, toen Kerk en Staat naauw aan elkander verbonden waren, en dat de bullen en verordeningen als wetten golden voor de Staten, waarin ze afgekondigd waren. Het *placet* van dien tijd is geheel iets anders, dan het *placet*, zoo als het thans begrepen wordt; de grond voor het oude *placet* is vervallen, en daarom kan het op de tegenwoordige omstandigheden niet meer van toepassing zijn. Het heeft geheel anderen zin en beteekenis. Het *placet* van den tegenwoordigen tijd, als alleen de Katholijken betreffende, is onvereenigbaar met godsdienstige vrijheid, want de Katholiek is niet vrij, wanneer hij de *godsdienstige* voorschriften van zijn kerkelijk Opperhoofd niet ongehinderd en zonder inmenging van het wereldlijk gezag kan bevolgen. De bepaling der Grondwet in Art. 194, al. 2. aan den Koning de zorg opdragende, dat alle godsdienstige gezindheden zich binnen de palen van gehoorzaamheid aan de wetten van den staat houden, kan het regt van *placet* niet in zich sluiten, want dan zou het Art. 225 Grwt.

de vrijheid van drukpers huldigende, tevens de censuur kunnen bevatten.

De bepalingen van art. 207 en 208 C. P. hebben mede een geheel ander geval ten onderwerp dan het regt van *placet*, want als in Frankrijk, waar het regt bestaat, eene overtreding van het *placet* zou worden gestraft, dan is volstrekt niet de Code Pénal van toepassing, maar dan is er eene bijzondere regtspleging conform *de wet* in overeenstemming met de kerkelijke organisatie, die daar ingevoerd, hier onthouden is.

Spreker eindigt zijne rede met het betoog der doelloosheid van het *placet* hier te lande bij de bestaande drukpersvrijheid. Hij vreest spanning en bidt zijne medeleden de zaak in ernstige overweging te nemen; hij bidt hen, te verhoeden dat de teederste belangen, de belangen der Godsdienst, niet gekwetst worden, waaruit aanleiding tot misnoegen en tweespalt zou kunnen ontstaan.

De discussiën worden voortgezet. Bij afzending dezes is de heer van Goltstein aan het woord.

ADVERTENTIEN.

Amsterdam, bij C. L. van Langenhuysen, Drukker en Uitgever.